

Warszawa, 27-04-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

II.510.109.2026.MA

Pan

Waldemar Żurek

Minister Sprawiedliwości

Prokurator Generalny

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

w moim zainteresowaniu pozostają kwestie stosowania środków przymusu, szczególnie ingerujących w prawa i wolności obywatelskie. Do takich środków należy również ujęcie obywatelskie stosowane wobec osób nieletnich.

Należy zwrócić uwagę, że ujęcie obywatelskie dotyka jednego z najważniejszych praw człowieka - wolności i nietykalności osobistej. Zgodnie z art. 41 ust. 1 Konstytucji RP¹, każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie. Wolność osobista jednostki nie ma wymiaru absolutnego i może być realizowana jedynie w granicach powszechnie obowiązujących norm prawnych. Przez wolność osobistą należy rozumieć możliwość swobodnego określania przez jednostkę swego zachowania i postępowania zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym, nieograniczoną przez jakiegokolwiek inne czynniki ludzkie. Wolność osobista jest przy tym „koniecznym założeniem korzystania przez jednostkę nie tylko z praw człowieka i

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.; dalej: Konstytucja RP).

obywatela, wyrażonych w przepisach konstytucyjnych i ustawowych, lecz także wykorzystywania tamże wyrażonych wolności”².

Wolność ta nie ma charakteru absolutnego, ustrojodawca w treści art. 41 ust.

1 Konstytucji RP w sposób wyraźny dopuścił możliwość jej ograniczenia, a nawet całkowitego pozbawienia, o ile nastąpi to "na zasadach i w trybie określonych w ustawie". Jak podkreśla to orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, w ślad za stanowiskiem wyrażonym także w piśmiennictwie, termin „zasady” użyty w art. 41 ust. 1 Konstytucji RP należy rozumieć szerzej, niż to jest rozumiane w ustawodawstwie zwykłym. Nie może tu bowiem chodzić o ustanowienie w ustawach jedynie norm o ogólniejszym charakterze, które ustanawiałyby tylko podstawy legislacji w określonym obszarze, natomiast normy bezpośrednio stosowalne mogłyby być ustanowione poza ramami takich ustaw. W komentowanym przepisie określenie „zasady” jest synonimem terminu „regulacje”. Istnieje zatem konstytucyjny wymóg, aby ustawy w tym zakresie były zupełne (kompletne) i zawierały wszystkie sytuacje, w ich całokształcie dopuszczalnych ograniczeń lub pozbawień omawianej wolności - a nie tylko ogólne podstawy do takich działań. Tam, gdzie ustrojodawca wymaga, by ingerencja we wskazaną materię była dokonywana wyłącznie ustawą, chodzi, zdaniem Trybunału, nie tylko o ustawową formę, ale także o to, by rozstrzygnięcie danej sprawy zostało dokonane w sposób, który nie wymaga odwołania się do skomplikowanych zabiegów interpretacyjnych, wymagających uwzględnienia innych aktów normatywnych czy też uzupełniających lub korygujących rezultat językowej wykładni ustawy. Tylko kompletność i precyzja unormowania ustawowego nie pozwolą organom stosującym prawo na dowolność w nadawaniu ostatecznego kształtu ograniczeniom czy na wyznaczanie ich zakresu³. Wymóg kompletności oznacza również wykluczenie praktyki rozstrzygania o ograniczeniu czy pozbawieniu wolności osobistej w drodze stosowania jakiegokolwiek analogii⁴.

Wymóg zachowania formy ustawowej nie jest jednak jedynym ograniczeniem krępującym swobodę prawodawcy w zawężaniu możliwości korzystania przez

² P. Sarnecki [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II, wyd. II*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, art. 41.

³ Wyrok TK z 10.06.2008 r., SK 17/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 78. Zob. też: zob. wyroki TK z: 26.04.1995 r., K. 11/94, OTK w 1995 r., cz. I, poz. 12; 12.01.2000 r., P. 11/98, OTK ZU nr 1/2000, poz. 3; 21.03.2001 r., K. 24/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 51; 30.10.2001 r., K. 33/00, OTK ZU nr 7/2001, poz. 217; 26.04.2004 r., K. 50/02, OTK ZU nr 4/A/2004, poz. 32.

⁴ Wyroki TK z: 5.02.2008 r., K 34/06, OTK-A 2008, nr 1, poz. 2 i 10.06.2008 r., SK 17/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 78. Zob. też, P. Sarnecki [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II, wyd. II*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, art. 41.

jednostkę z jej wolności osobistej. Pozostałe przesłanki ustanawiania dopuszczalnych ograniczeń tej wolności wskazuje art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, który jest dopełniającym wzorcem kontroli dla art. 41 ust. 1 Konstytucji RP. Zgodnie z jego treścią ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób, a ponadto nie mogą naruszać istoty wolności i praw⁵.

Przepisem, który określa warunki tzw. ujęcia obywatelskiego, określanego również w literaturze mianem „zatrzymania niewłaściwego, zastępczego”, „społecznego”, czy „zatrzymania dokonanego przez osobę prywatną”, jest art. 243 k.p.k.⁶. Zgodnie z nim, każdy ma prawo ująć osobę na gorącym uczynku przestępstwa lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu przestępstwa, jeżeli zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub nie można ustalić jej tożsamości. Jak dalej precyzuje ustawa, osobę ujętą należy niezwłocznie oddać w ręce Policji. Ujęcie obywatelskie jako środek przymusu rozumiane jest jako fizyczne schwytanie osoby, traktowane też jako rodzaj zatrzymania, choć specyficznego, bowiem dokonywanego przez obywatela, niejako w zastępstwie Policji lub innego uprawnionego organu, a więc subsydiarnie do zatrzymania właściwego⁷. Nadal jednak jest to tylko uprawnienie przysługujące każdemu, kto znajduje się w sytuacji opisanej przez art. 243 k.p.k., nie sytuowane jako prawny obowiązek podjęcia zatrzymania i wykazywania obywatelskiego heroizmu. Instytucja ta utrwała jednak założenie, że prawo nie powinno ustępować przed bezprawiem, podobnie jak w przypadku obrony koniecznej. Niezależnie od faktu, że schwytanie tymczasowo zabezpiecza osobę ujętą aż do momentu przybycia funkcjonariuszy Policji, nie można jednak uważać tej czynności za swoisty środek zapobiegawczy⁸. Ujęcie jest jednocześnie naruszeniem wolności osobistej sprawcy, więc dla wyłączenia bezprawności, chociażby z art. 189 k.k., musi spełniać określone warunki ustawowe.

Dla ujęcia obywatelskiego nie ma znaczenia zarówno typ przestępstwa, jak i ustawowe zagrożenie karą. Ujęcie może być dokonane przez każdego, co oznacza, że ustawa nie

⁵ Wyrok TK z 10.07.2007 r., SK 50/06, OTK-A 2007, nr 7, poz. 75.

⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 46 z późn. zm.; dalej: k.p.k.).

⁷ K. Eichstaedt [w:] *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2026, art. 243.

⁸ Wyrok SA w Szczecinie z 30.04.2013 r., III AUa 950/12, LEX nr 1378831.

precyzuje żadnych warunków podmiotowych, może nastąpić niezależnie od wieku, płci, obywatelstwa, zdolności do czynności prawnych, legalności pobytu czy relacji łączącej osobę dokonującą ujęcia ze sprawcą, przy czym w tym ostatnim wypadku, musi dodatkowo zachodzić obawa ukrycia się tej osoby⁹. Nie oznacza to jednak, że ujęcia może dokonywać każdy, a więc również Policja czy inny organ procesowy, gdyż wówczas mówimy o zatrzymaniu właściwym czy innych jego postaciach. Z ujęciem w rozumieniu art. 243 k.p.k. mamy zaś do czynienia, gdy zostanie ono wprowadzone dokonane przez funkcjonariusza Policji, ale już po godzinach jego służby, a więc poza wykonywaniem czynności służbowych.

Zatrzymanie obywatelskie nie zostaje pozbawione cech prawnie dopuszczalnego, w sytuacji, jeśli dla zatrzymania sprawcy niezbędne jest użycie siły fizycznej czy innych środków uniemożliwiających uwolnienie się osoby ujętej (zamknięcie w pomieszczeniu, skrupowanie, siłowe unieruchomienie), przy zachowaniu umiaru, niezbędności i adekwatności oraz godności osoby ujętej¹⁰. Zawsze jednak obywatelska ingerencja w proces zabezpieczenia dowodów przestępstwa traci cechy działania usprawiedliwionego i pozostającego w zgodzie z prawem, gdy zaczyna nabierać cech samosądu czy linczu, jest działaniem nieadekwatnym do sposobu zachowania sprawcy, niewspółmiernym do stawianego oporu, czy użytym już po jego zaprzestaniu. Ujęcie może bowiem wiązać się ze stosowaniem przemocy w granicach niezbędnych do zapobieżenia oddaleniu się zatrzymanego¹¹. O przekroczeniu granic obywatelskiego zatrzymania, a zatem wyłączenia działania w granicach tego swoistego kontratypu, może świadczyć zachowanie, które przekracza warunki konieczne dla ustalenia sprawcy, ale przybiera charakter swoistego odwetu na uciekającym sprawcy. Do wniosków takich będą zazwyczaj uprawniać w szczególności okoliczności przedmiotowe, a więc dające się zaobserwować okoliczności zdarzenia, tj. sposób działania dokonującego ujęcia, tak w ramach obezwładniania sprawcy i zachowania bezpośrednio następujące po schwytaniu¹².

⁹ R. A. Stefański, S. Zabłocki [w:] R. A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz do art. 167-296*, Warszawa 2019, art. 243; K. Dudka [w:] M. Janicz, C. Kulesza, J. Matras, H. Paluszkiewicz, B. Skowron, K. Dudka, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. III*, Warszawa 2023, art. 243.

¹⁰ Wyrok SA w Poznaniu z 20.09.2012 r., XVI K 62/12, LEX nr 1237538. Zob. J. Karaźniewicz [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2024, art. 243.

¹¹ Wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z 25.04.2017 r., IV Ka 250/17, LEX nr 2293100.

¹² Wyrok SA we Wrocławiu z 19.04.2023 r., II AKa 445/22, LEX nr 3625767.

Jeśli zatem zostają spełnione wszystkie warunki legalności ujęcia obywatelskiego, znajdujące oparcie w art. 243 § 1 k.p.k., wszelki opór osoby ujętej przed zatrzymaniem, a to wyrywanie się, czy zadawanie innych ciosów, nie jest obroną konieczną i nie zasługuje na ochronę prawną¹³. W orzecznictwie dodatkowo ocenia się opór stawiany przez ujętego sprawcę, a więc ustala się, czy przyjął on postać czynną, ukierunkowaną bezpośrednio na zatrzymującego, o charakterze gwałtownym. Agresywność, czy stanowczość postępowania osoby ujętej, stoi na przeszkodzie uznaniu, że postępowanie to było przejawem niekontrolowanego wolą odruchu¹⁴. Osoba dokonująca ujęcia może być także przedmiotem czynności wykonawczej przestępstwa z art. 217a k.k., gdyż w pojęciu interwencji mieści się czynność mająca na celu skłonienie innej osoby do niepodejmowania bądź zaprzestania zachowania godzącego w takie dobra jak bezpieczeństwo ludzi, bezpieczeństwo publiczne lub porządek publiczny¹⁵.

Osoba ujęta nie posiada przy tym uprawnień karnoprosesowych przewidzianych dla osób zatrzymywanych, w tym zażalenia opisanego w art. 246 k.p.k., które pozwalałoby na kontrolę zasadności, legalności i prawidłowości tej czynności. W razie uznania bezprawności ujęcia może złożyć zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa z art. 189 k.k., w niektórych sytuacjach art. 191 k.k., ale także innych – w zależności od okoliczności, np. art. 156, 157, 217 i 217a k.k. Mając na uwadze drogę cywilnoprawną ochrony dóbr osobistych, w tym szczególnie tu narażonego dobra jakim jest wolność, osoba bezprawnie ujęta uprawniona jest do dochodzenia środków ochrony określonych w art. 24 k.c.¹⁶. Niewłaściwe zrealizowanie wymogów, jakie stawia art. 243 k.p.k. może pociągać za sobą także odpowiedzialność cywilną za wyrządzoną szkodę i z tytułu zadośćuczynienia (art. 415 k.c.).

Powyższe założenia trzeba zestawić z warunkami stosowania ujęcia obywatelskiego jako środka przymusu na gruncie ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich¹⁷. Zgodnie z art. 27 w.r.n. „w sprawach nieletnich przepisy Kodeksu postępowania cywilnego właściwe dla spraw opiekuńczych stosuje się odpowiednio, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej”. Oznacza to, że omawiana ustawa nie reguluje

¹³ Wyrok SA w Krakowie z 22.06.2006 r., II AKa 87/06, LEX nr 208179.

¹⁴ Wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z 13.01.2016 r., IV Ka 1155/15, LEX nr 1994731.

¹⁵ J. Raglewski [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2, cz. 2, *Komentarz do art. 212–277d*, red. W. Wróbel, A. Zoll, LEX 2017, art. 217a.

¹⁶ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1071 z późn. zm.; dalej: k.c.).

¹⁷ Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 163; dalej: w.r.n.).

kompleksowo przebiegu całego postępowania, a postępowanie oparte jest na procedurze mieszanej, tj. na przepisach ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich oraz przepisach Kodeksu postępowania cywilnego dotyczących trybu nieprocesowego, właściwego dla spraw opiekuńczych, które stosuje się odpowiednio. **Oznacza to zatem, że w zakresie stosowania procedury cywilnej mamy odesłanie do wszystkich spraw, których nie reguluje w.r.n., z określeniem odpowiedniego stosowania. Inaczej ta sytuacja wygląda w zakresie stosowania procedury karnej, gdyż tu omawiana ustawa przewiduje enumeratywne odesłania do konkretnych regulacji procesowych.** Mianowicie, zgodnie z art. 25 w.r.n., jeżeli zachodzą podstawy do pociągnięcia nieletniego do odpowiedzialności na zasadach określonych w art. 10 § 2 lub 2a k.k., sprawę rozpoznaje sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego, a postępowanie toczy się według przepisów tej procedury z wyłączeniami określonymi w art. 67 ust. 2 w.r.n. Cytowana ustawa regulująca postępowanie w sprawach nieletnich zawiera jednak jeszcze inne odesłania do k.p.k., nie zarezerwowane wyłącznie na okoliczność prowadzenia postępowania z udziałem nieletniego w ścisłym związku z czynem osoby dorosłej (art. 26 w.r.n.). Dotyczy to chociażby zasad: przesłuchania w sprawach o demoralizację pokrzywdzonego w wieku poniżej 15 lat (art. 28 ust. 5 w.r.n.), umożliwienia nieletniemu korzystania z pomocy obrońcy w przypadkach, gdy zachodzi konieczność natychmiastowego podjęcia obrony (art. 37 st. 7 w.r.n.), zatrzymania nieletniego obywatela państwa obcego (art. 48 ust. 3 w.r.n.), przeprowadzania czynności dowodowych Policji oraz zatrzymania nieletniego w przypadkach niecierpiących zwłoki (art. 59 ust. 5 w.r.n.), czy zatrzymania rzeczy w toku postępowania (art. 61 w.r.n.). Inne odesłania mają miejsce na etapie wykonywania środka poprawczego, o których mowa w art. 289 czy art. 301 ust. 3 w.r.n., i dotyczą jedynie określenia sądu właściwego według przepisów Kodeksu postępowania karnego.

Jak się jednak okazuje, ustawa regulująca postępowanie z udziałem nieletnich nie reguluje odrębnie instytucji ujęcia obywatelskiego, ani również nie zawiera odesłania do odpowiedniego stosowania tej instytucji opisanej w art. 243 k.p.k., inaczej niż ma to miejsce na gruncie procedury w sprawach o wykroczenia, stosownie do brzmienia art. 45 § 2 k.p.s.w.¹⁸. Odpowiednie stosowanie art. 243 k.p.k. w sprawach o wykroczenia oznacza, że każdy ma prawo ująć osobę na

¹⁸ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 860 z późn. zm.; dalej: k.p.s.w.).

gorącym uczynku wykroczenia lub w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu wykroczenia, jeżeli zachodzi obawa ukrycia się tej osoby lub nie można ustalić jej tożsamości. Osobę ujętą oddaje się niezwłocznie w ręce Policji. Prawo to dotyczy każdego, w tym i organów oraz instytucji niemających prawa do zatrzymywania osób w trybie art. 45 § 1 czy art. 91 § 2 k.p.s.w. lub z mocy przepisów ustaw szczególnych. Dalsze zaś zatrzymanie przez Policję osoby ujętej będzie możliwe jednak tylko z przyczyn określonych w art. 45 § 1 pkt 1 lub 2 k.p.s.w. Przy ich braku należy, po ewentualnym wylegitymowaniu, zwolnić tę osobę¹⁹. Warto tu jednak podkreślić, że jeszcze pod rządami poprzednio obowiązującej ustawy procesowej (tj. art. 205 k.p.k. z 1969 r.²⁰) był wyrażany pogląd, że każdy, nie tylko organ ścigania, ma prawo ująć sprawcę wykroczenia na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem, niezależnie od braku osobnej regulacji w prawie wykroczeń. Niemniej, *de lege lata* gwarancyjny charakter przepisu dotyczący ujęcia jako jednego ze środków przymusu, stosowanego bezpośrednio przez obywateli, został słusznie przez ustawodawcę wyraźnie wyartykułowany. W piśmiennictwie już wówczas dostrzegano bowiem, że art. 205 k.p.k. z 1969 r. dotyczy ujęcia na gorącym uczynku sprawcy przestępstwa, co nie pozwalało wnioskować, że każdy obywatel mógł zatrzymać również sprawcę wykroczenia jako czynu zabronionego²¹.

Obecnie, na gruncie odesłania opisanego w art. 45 § 2 k.p.s.w. nie ma już żadnych wątpliwości, że zatrzymanie obywatelskie jest możliwe, jeżeli chodzi o wykroczenie, gdy sprawca zostaje ujęty na gorącym uczynku lub w trakcie pościgu podjętego bezpośrednio po popełnieniu wykroczenia. **Istniejące odesłanie pozwala nie tylko przesądzić legalność schwytania przez obywatela sprawcy wykroczenia, ale także określić jego warunki, które nadal wyłącznie i niepodzielnie określa art. 243 k.p.k.** Trzeba tu również zauważyć, że ujęcie obywatelskie jest realizowane na etapie przedprocesowym, co oznacza, iż osoba podejmująca decyzję o ujęciu, zwykle jeszcze wówczas nie wie, kim jest osoba, którą zamierza ująć (w przeciwnym razie musi istnieć obawa, iż się ukryje), nieznana może być dla niej również wysokość szkody, która wskazywałaby na zastosowanie w następstwie ujęcia jednego z reżimów odpowiedzialności, tj. karnej czy wykroczeniowej.

¹⁹ T. Grzegorzczak [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, wyd. V, Warszawa 2012, art. 45.

²⁰ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 13, poz. 96 z późn. zm.; dalej: k.p.k. z 1969 r.).

²¹ A. Skowron [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2010, art. 45.

W sprawach nieletnich brak jest natomiast jakiegokolwiek normy odsyłającej do regulacji procedury karnej, tj. art. 243 k.p.k., czy osobnego uregulowania dopuszczalności ujęcia i określenia jego warunków.

Stosownie do art. 59 ust. 1 w.r.n., w przypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli zachodzi podejrzenie wykazywania przez nieletniego przejawów demoralizacji lub dopuszczenia się przez nieletniego czynu karalnego, Policja lub Straż Graniczna, w zakresie jej właściwości, zbiera, przeprowadza i utrwała dowody przejawów demoralizacji lub czynu karalnego, a w razie potrzeby zatrzymuje nieletniego. Jak dalej precyzuje art. 59 ust. 5 w.r.n., do zbierania, przeprowadzania i utrwalania dowodów przez Policję przepisy Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio, ze zmianami wynikającymi z w.r.n. Odesłanie to jednak wyraźnie zakreśla zakres czynności dowodowych do jedynie tych realizowanych przez Policję, co również nie może stanowić podstawy do recypowania art. 243 k.p.k.

Warto zauważyć, że na gruncie art. 243 k.p.k. ustawa procesowa mówi nadal o ujęciu sprawcy przestępstwa, nie zaś sprawcy czynu zabronionego a tym bardziej czynu karalnego. W piśmiennictwie i orzecznictwie przeważa tu pogląd, że nie oznacza to jednak, iż osoba dokonująca schwytania sprawcy ma obowiązek rozeznania co do warunków podmiotowych przestępstwa²². Są jednak również i stanowiska odmienne, które wskazują, że nie jest dopuszczalne ujęcie nieletniego lub osoby działającej w ramach kontratypu lub sprawcy czynu o znikomej szkodliwości społecznej, a ze względu na nagłość działania i trudności w ustaleniu tych okoliczności, każdy taki przypadek należałoby rozpatrywać na płaszczyźnie błędu (art. 30 k.k.) lub stopnia społecznej szkodliwości²³. Jak zostało to wyżej już zaakcentowane, tożsame wątpliwości ustawodawca przesądził *expressis verbis* w procedurze wykroczeniowej, stąd tym bardziej należałoby oczekiwać konsekwencji i dbałości o jasność i precyzyjność konstrukcji dotyczących środków przymusu ingerujących w najbardziej istotne prawa, jakimi są wolność i nietykalność osobista, na gruncie postępowań toczących się wobec nieletnich.

Obecny brak regulacji w tym zakresie, jak wynika z napływających pism od wnioskodawców, zmusza sądy do stosowania w ocenie bezprawności zachowania

²² R. A. Stefański, S. Zabłocki [w:] R. A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz do art. 167-296*, Warszawa 2019, art. 243.

²³ I. Kobus, *Zatrzymanie społeczne sprawcy przestępstwa* (w:) W. Pływaczewski, P. Bogdalski, I. Nowicka (red.), *Ius est ars boni et aequi. Księga Pamiątkowa Ofiarowana Profesorowi Stefanowi Leleńskiemu*, Szczytno 2008, s. 307.

nioletniego analogii do treści art. 243 k.p.k., a więc opisanych tam warunków stosowania tego środka przymusu. W szczególności, dotyczyć to może sytuacji, gdy podczas ujęcia nioletniego doszło do zastosowania przez niego środków obrony, które wyczerpały, przykładowo znamiona art. 157 § 1 k.k. czy art. 217a k.k.

Dla oceny możliwości powołania się przez nioletniego na warunki obrony koniecznej i legalność jego zachowania, uprzedniej analizy wymaga prawidłowość wykorzystania przez pokrzywdzonego przesłanek dopuszczających ujęcie obywatelskie.

Jak zostało to już wskazane, na gruncie obowiązującego stanu prawnego, zarówno brak stosownego odesłania do treści art. 243 k.p.k., jak i brak odrębnej regulacji instytucji ujęcia obywatelskiego wobec nioletnich w ustawie o wspieraniu i resocjalizacji nioletnich. Obecne brzmienie ustawy regulującej postępowania wobec nioletnich, oparte przede wszystkim na generalnym odesłaniu do procedury cywilnej i enumeratywnym określeniu przypadków zastosowania procedury karnej, nie pozwala na analogię, choćby i z tego względu, że luka ustawowa dotyczy materii szczególnie chronionej konstytucyjnie, a więc stosowania środków przymusu. **Brak przy tym również przepisów, które precyzowałyby szczególne obowiązki funkcjonariuszy Policji w momencie przejęcia nioletniej osoby, uprzednio ujętej przez obywatela.** Brak tożsamy, wykonawczych regulacji wobec osób pełnoletnich, nie usprawiedliwia braku takich wytycznych, gdy mamy do czynienia z osobą nioletnią, która wymaga szczególnej opieki ze strony organów procesowych, co wynika z treści art. 72 ust. 1 Konstytucji RP. **Stosownie do cytowanego przepisu, każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, zaś minimalnym tego gwarantem jest precyzyjne określenie granic i warunków ingerencji w wolność i nietykalność osobistą innych obywateli.**

Z uwagi na powyższe, doprecyzowania wymagają warunki stosowania ujęcia obywatelskiego wobec nioletniego na gruncie ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nioletnich, poprzez wyraźne określenie takiej dopuszczalności i warunków tej ingerencji, w tym poprzez odesłanie do odpowiedniego stosowania art. 243 k.p.k., co mogłoby mieć miejsce na gruncie obecnego brzmienia art. 59 w.r.n.

Mając na uwadze powyższe, stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o dokonanie analizy wskazanych w wystąpieniu problemów i rozważenie zainicjowania stosownych działań legislacyjnych.

Będę także wdzięczny za poinformowanie mnie o stanowisku Pana Ministra zajęтым w tej materii.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

- Pan Poseł Marek Ast Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Sejmu RP (kust@sejm.gov.pl);
- Pani Poseł Barbara Dolniak Przewodnicząca Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach (knkk@sejm.gov.pl);
- Pan Senator Krzysztof Kwiatkowski Przewodniczący Komisji Ustawodawczej Senatu RP (ku@senat.gov.pl)